

Déu verdader, enveja

JOAN FRANCESC
MIRA

“**O** *vere Deus*”, repeteixen una vegada i una altra pel camí els cantors que acompanyen els pelegrins de les Useres, amb veus vibrants i melodia sagrada i arcaica, com el passat dissabte entrant a l'església de Xodos, abans de les prostracions rituals dels caminants: “*O vere Deus*”, un cant que als presents silenciosos ens arriba a les entranyes. O almenys a mi, cada vegada que l'escolte de prop, o de lluny ressonant per camins de muntanya. Llavors, sentint el cant, envege els cantants i els pelegrins, envege els creients. No perquè pense que l'emoció dels fidels, quan escolten un cant litúrgic com aquest, és més intensa i profunda, ja que els ressorts afectius i estètics poden ser tan potents com els religiosos. L'enveja és d'una altra espècie. Fa alguns anys, d'una revista molt seriosa que es diu *Catalan International View*, em demanaren un paper sobre “els límits de l'agnosticisme en el nostre temps”. Els quals límits, si bé es mira, no són tan diferents dels que han conegut els temps passats. Vaig escriure la llarga consideració, sota el títol “L'agnostic insatisfet”, i aquest era el final o conclusió de les divagacions sobre un tema tan antic i recurrent: Que creure o no creure en Déu no és habitualment problema per als qui viuen instal·lats en una creença heretada: no solen preguntar-se per allò que ja saben amb certesa profunda. No és problema tampoc, en general, per als qui no hi han viscut mai: no hi ha cap factor bio-

lògic, instintiu, que faça que els membres d'aquesta espècie de mamífers amb cervell hipertrofiat que són els *homines sapientes* es pregunten espontàniament si hi o no hi ha algun déu o Déu en algun lloc. Els déus, o Déu, són part de la cultura, no de la biologia. I tampoc part de la física: dir que el famós bosó de Higgs seria la “partícula de Déu” no passa de ser una imatge poètica, tot i que la física (la física de partícules, l'astrofísica, la mecànica quàntica) ha esdevingut l'equivalent contemporani de l'antiga metafísica: el seu objecte és la realitat última de l'ésser. En qualsevol cas, però, qui no ha rebut per transmissió cultural les idees i les emocions, les imatges i els mots, que donen gruix i contingut al pensament i al sentiment de Déu, o dels déus o del seu equivalent, és ben difícil que individualment, espontàniament, arribi a fer-se ell mateix la gran pregunta. El “problema de Déu” només és problema quan ja ha rebut abans moltes respostes. I l'agnostic és aquell per

a qui cap d'aquestes respostes és del tot satisfactòria. Si és un agnòstic càlid, és també un agnòstic infeliç. Perquè és difícil que la cèlebre tesi setena de Wittgenstein (“Sobre allò de què no es pot parlar, hom ha de callar”) siga un remei satisfactori contra la insatisfacció profunda de l'agnostic.

En realitat, els agnòstics de bona voluntat pensem que Déu, si existeix, més que la solució última a les nostres preguntes, és sobretot qui ha de respondre a les preguntes dels humans, no únicament qui ha parlat per iniciativa pròpia en els llibres sagrats. Per exemple, tal com preguntaria algun dels germans Karamàzov: si vostè, senyor Déu, ha creat o ha permès l'existència de tants milers de milions d'individus amb ànima i consciència i pors i angoixes, amb quina finalitat ho ha fet, per què ho ha fet, què pensa fer al final del tot amb tots nosaltres? I més: Si vostè és tan important per a nosaltres, i si som tan importants per a vostè, per què no se'ns mostra mai amb claredat, o per què es mostra només a algun profeta que després escriu (o li escriuen) allò que ha escoltat o que ha vist, i hem de creure les seues paraules? No cal continuar per aquesta via, tot i que aquestes, i altres per un estil, són les úniques preguntes substancials, que per això mateix no ens fem, o no ens les fem perquè no tenen resposta. No en tenen fora de la fe, mentre que dins de la fe només cal acceptar respostes que deriven de la confiança del creient en el Déu en qui creu: cantar amb convicció *O vere Deus*. Després d'això, els pobres humans pelegrins, creients o no creients, farem igualment la nostra vida de cada dia, afrontant com podrem els nostres problemes i angoixes, i sovint les angoixes i problemes dels altres. Però amb un “Déu verdader” seríem immortals, que no es pot dir que siga poca cosa. I a partir d'ací, anar fent, fins i tot en els temps de crisi, que són tots.

«SI VOSTÈ, SENYOR DÉU, HA CREAT O HA PERMÈS L'EXISTÈNCIA DE TANTS MILERS DE MILIONS D'INDIVIDUS AMB ÀNIMA I CONSCIÈNCIA I PORS I ANGOIXES, AMB QUINA FINALITAT HO HA FET, PER QUÈ HO HA FET, QUÈ PENSA FER AL FINAL DEL TOT AMB TOTS NOSALTRES?»